

СТ А Н О В И Щ Е

по конституционно дело № 9 от 1992 година

ОТНОСНО: искането на група депутати от 36-ото Народно събрание за обявяване на противоконституционността на ЗИДЗСПЗЗ или на отделни негови разпоредби

Избраният подход при искането за отмяна на ЗИДЗСПЗЗ създава конструктивни трудности в отговора от чисто правно естество: несъстоятелно е да се изважда една норма извън контекста на материята и систематичното място, което заема в нея. Останало е още от римското право неотменимото за юриста правило да се тълкува всяка норма *secundum materiam*.

На тази основа са възраженията ни по т. 1 от "искането" - относно чл. 10а, ал. 1. Впрочем, допусната е неточност като от хипотезата на нормата е изпуснато условието, че земите се възстановяват в стари реални граници, не само когато е възможно те да бъдат установени, но и когато те съществуват. Това е само една от възможностите, както се разбира, разглеждайки систематично текста с този на ал. 2 и то на същия член. Опасността, която се съзира в стабилността на собствените правоотношения е откъсната и от понятийното тълкуване на "възстановими". А то е: "тези стари реални граници на имота, които е възможно да бъдат установени чрез кадастрален план на населените места, комасационен план или частичен земеустройствен план преди образуването на ТКЗС или ДЗС" - т.е. твърдението в "искането", че всеки път, когато се възстановява собствеността в установими стари реални граници се нарушава правото на собственост на други граждани е лишено от основание. Цитираното определение е дадено в чл. 186 от ППЗИДЗСПЗЗ, а самият закон предвижда издаването на правилник.

Несъстоятелно е и твърдението, че чл. 10а противоречи на чл. 21 от Конституцията. Позовавайки се на "дължимата особена закрила на земята от страна на държавата и обществото" авторите смятат, че тази закрила се осъществява само ако средният размер на земята, която се възстановява е над 4 дка. Очевидно тук се смесва тяхната аграрна и икономическа концепция с правото на собственост, също така защитено от Конституцията и проведено със ЗИДЗСПЗЗ.

Изобщо възражението не следва да се свързва с възстановеното право на собственост, тъй като се отнася към начина на използване на производствените способности на земята - съвместното обработване на земеделските земи не се забранява със ЗСПЗЗ, както се вижда от разпоредбата на чл. 8. Деконцентрацията на собствеността върху земеделските земи не означава "невъзможност за използване на напоителни системи, невъзможност от механизирано обработване на масиви от лозя, овощни насаждения, етерично-маслени култури и др. Напоителни съоръжения са използвани още в древна Вавилония без да са били познати формирания като ТКЗС, КЗС, ДЗС, АПК и др., а механизираното обработване на масиви от трайни насаждения е по-добре организирано в съседна Гърция, Италия, Франция и други страни с нормално земеделие.

В т. 3 се съдържа противоречие дори на езиково правно ниво: "възстановяването на собствеността" е самостоятелен способ за придобиване на земя - твърдят авторите. Възстановяването на правото на собственост може да бъде единствено и само възстановяване на съществувало право и едва ли е необходимо да се доказва това, защото трябва да се цитира целият ЗСПЗЗ. Мотивът е в искането да се лишат чуждите граждани от право на наследяване, а това е и в разрез с идеята на чл. 22, ал. 1 от Конституцията. Отново не се свързват систематично нормите на закона, защото за възможността да се притежава земя от чужди граждани изрично е уредена хипотезата в чл. 3, ал. 4 и ал. 5, при подчертан протекционистичен режим към българските граждани.

Следва да се допълни още, че начинът на връщането на земите е въпрос на техническо изпълнение, на технология

на връщането, но не и на възстановяването на право на собственост, което Конституцията защитава.

ЗИДЗСПЗЗ никъде не ограничава правото на сдружаване и подобно твърдение не намира подкрепа в цитираните § 12 и 13 от преходните и заключителните разпоредби. Изглежда не е излишно да се припомни § 7 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за кооперациите, който даваше статут на кооперации нерегистрираните организации по Указ № 922 след регистрацията им до 1 март 1992 година. Следователно, тези организации не са кооперации по началния си произход и следователно нищо от правната им природа не се отнема с § 12. Не е ясно какво право на защита се нарушава на гражданите при прекратяване на кооперациите, след като те могат да се ползват от възможностите на ЗАП или общия исков ред, ако става въпрос за определяне на инвентарни вноски (чл. 50в, ал. 2 от правилника) и по Закона за кооперациите.

Несъстоятелно би било да се смята също така, че е нарушен чл. 146 от Конституцията, който наистина препраща към закон, но за организацията и реда на дейността на органите на местното самоуправление. А в ЗМАМС присъства изрично норма да се подпомагат и изпълняват изискванията, поставени от законите и актовете на изпълнителната власт от страна на органите на местно самоуправление. В случая именно със закон им е вменено това задължение (чл. 28 от ЗИДЗСПЗЗ).

Посочените възражения ни дават основание да твърдим, че със ЗИДЗСПЗЗ както в неговата цялост, така и с отделните му текстове не се нарушава Конституцията.

София, 22 май 1992 г.